

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aquinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Disputatæ Dicuntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio Prima. De potentia Dei.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

D I V I
THOMAE A QVINATIS
 DOCTORIS ANGELICI
 QVAESTIONES DISPVTATAE
 DE POTENTIA DEI.

QVAESTIO PRIMA.

De potentia Dei.

ET habet septem articulos.

- ¶ Primò enim queritur: Vtrū in Deo sit potētia.
- ¶ Secundò, Vtrum potentia Dei sit infinita.
- ¶ Tertiò, Vtrum ea quæ sunt nature impossibilia, Deo sint possibilia.
- ¶ Quarto, Vtrum iudicandum sit aliquid possibi-
 le uel impossibile, secundum causas inferiores uel
 superiores.
- ¶ Quintò, Vtrum Deus possit facere quæ non fa-
 cit, & dimittere quæ facit.
- ¶ Sexto, Vtrum Deus possit facere quæ alij faciunt:
 ut peccare, ambulare, &c.
- ¶ Septimò, Vtrum Deus dicatur omnipotens.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum in Deo sit potentia.

QVETVR questio de potē-
 tia Dei. Et primo queri-
 tur, vtrum in Deo sit po-
 tentia. Et vsq; non Potē-
 tia enim est operationis
 principium: sed operatio
 Dei, quæ est eius essentia,
 non habet principium,
 quia neque est genita,
 neque procedens. er-
 go in Deo non est potentia.

¶ 2 Præt. Omne perfectissimum est Deo attribuē-
 dum secundum Ansel. ergo quod respicit aliquid
 perfectius, non debet Deo attribui: sed omnis po-
 tentia respicit se perfectius, scilicet passiuā formā,
 & actiuam operationem. ergo potentia Deo attri-
 bui non potest.

¶ 3 Præt. Potentia est principium transmutandi in
 aliud secundum, quod est aliud: secundum Philof. in 5.
 Meta. sed principium relatio quedam est: & est re-
 latio Dei ad creaturas, prout significatur in potētia
 creandi uel mouendi. Nulla autem talis relatio est
 in Deo secundum rem, sed solum secundum ratio-
 nem. ergo potentia non est in Deo secundū rem.

¶ 4 Præt. Habitus est perfectior potentia, utpote
 operanti propinquior. sed habitus non ponitur in
 Deo. ergo nec potentia.

¶ 5 Præt. Nihil debet in Deo significari per quod
 derogetur eius primitiæ, uel simplicitati. Sed Deus
 in quantum est simplex, & primum agens agit per
 essentiam suam: ergo non debet significari agere
 per potentiam, quæ saltem secundum modum si-
 gnificandi super essentiam addit.

¶ 6 Præt. Secūdu Philof. in 3. Phy. In perpetuis

A non differt esse, & posse: multo minus ergo in diui-
 nis: sed ubi est eadem res, debet esse idem nomen
 a digniori sumptum. Dignius autē est essentia quā
 potentia: quia potentia essentia aduenit: ergo in
 Deo debet nominari essentia tantum, non autem
 potentia.

¶ 7 Præt. Sicut materia prima est pura potētia, ita
 Deus est purus actus. Sed prima materia secundum
 essentiam suam considerata, est denudata ab omni
 actu. ergo Deus in essentia sua consideratus, est abs-
 que omni potentia.

¶ 8 Præt. Ois potentia ab actu separata est imperfe-
 cta: & ita cū nihil imperfectū Deo cōueniat, talis po-
 tētia in Deo esse nō pot. Si ergo in Deo est potētia,
 oportet, quod semp sit actui coniuncta. Et ita potentia
 creandi est coniuncta actui semper: & sic sequitur,
 quod ab æterno creauit res: quod est hæreticum.

¶ 9 Præt. Qñ aliquid sufficit ad aliquid agendū, sup-
 flue aliquid superadditur: sed essentia Dei sufficit ad
 hoc, quod Deus per eam aliquid agat. ergo superflue
 ponitur in eo potentia per quam agat. Sed dices, quod
 potentia non est aliud quā essentia secundum re:
 sed solum secundum modum intelligendi.

¶ 10 Sed contra. Omnis intellectus cui non respon-
 det aliquid in re, est castus & uanus.

¶ 11 Præt. Prædicamentū substantiæ est nobilius aliis
 prædicamentis, sed Deo non attribuitur, ut Aug. di-
 cit. multo ergo minus prædicamentū qualitatis: Sed
 potētia est in secūda specie qualitatis: ergo Deo at-
 tribui nō dēt. Sed dices, quod potētia, quæ Deo attribuit,
 nō est qualitas, sed Dei essentia, sola rōne differens:
 ¶ 12 Sed contra. Aut isti rationi aliquid responderet
 in re, aut nihil. Si nihil, ratio uana est. Si autem aliqd
 in re ei responderet, sequitur quod aliquid in Deo sit po-
 tentia præter essentiam: sicut ratio potentie est præ-
 ter rationem essentia.

¶ 13 Præt. Secūdu Philosophū, ois potestas, & ois ef-
 fectum est propter aliud eligendum: nullum autē
 huiusmodi Deo conuenit: quia ipse non est pro-
 pter aliud. ergo potentia Deo non conuenit.

¶ 14 Præt. Virtus a Diony. in lib. caele. hierar. ponitur
 media inter substantiā, & operationē. Sed Deus nō
 agit per aliquod mediū. ergo non agit per uirtutē: &
 ita nec per potētiā. & sic potentia non est in Deo.

¶ 15 Præt. Secūdu Philo. in 12. Meta. potētia actiua quæ
 soli Deo potest competere, est principium transmuta-
 tionis in aliud, secundum quod est aliud. Sed Deus
 agit sine transmutatione: sicut patet in creatione. et
 ergo Deo potentia actiua attribui non potest.

¶ 16 Præt. Phil. ibidem dicit, quod eiusdem est potentia
 actionis & passionis: sed potētia passionis Deo nō
 conuenit: ergo nec potentia actionis.

¶ 17 Præt. Philo. ibidem dicit, quod potentie actiua est
 contraria priuatio. Sed contraria nata sunt fieri cir-
 ca idem. Cum ergo in Deo nullo modo sit priua-
 tio, non erit ibi potentia.

¶ 18 Præt. Magister dicit 1. dist. 2. quod agere non pro-
 Quæst. dist. S. Thomæ. A pric

In Monolo-
 gio cap. 14.
 a medio.

lib. 5. c. 17.

Tex. 31.

lib. 7. de Tri.
 Cap. 5. to. 3.

lib. 4. topic.
 cap. 5. circa
 medium.

cap. 11. eir-
 medium.

lib. 9. c. 1. &
 lib. 5. c. 17.

lib. 2. dist. 1.
 1. paraphr.

QVAEST. I. DE POTEN. DEI, ARTIC. I.

prie competit Deo: sed ubi non est actio, ibi nō pot esse potentia actiua nec passiua: ut patet: ergo nulla.

SED CONTRA, Est quod dicitur in Plal. 88. Potēs domine &c

¶ 2 Præter. Mathai. 3. Potens est Deus de lapidibus istis &c.

¶ 3 Præter. Omnis operatio ab aliqua potentia procedit: sed Deo maxime conuenit operari: ergo Deo maxime potentia conuenit.

RESPON. Ad huius questionis euidentiā sciendum, q̄ potentia dicitur ab actu: actus autem est duplex. scilicet primus: qui est forma: & secundus: qui est operatio: & sicut v̄ ex cōi hominum intellectu nō mē actus, primo fuit attributū operationi: sicut enim quasi oēs intelligunt actum. secundo autem exinde fuit translatum ad formam, in quantum forma est principium operationis, & finis: unde & similiter duplex est potentia, una actiua, cui responder actus quod est operatio: & huic primo nomen potētia uidetur fuisse attributum: alia est potentia passiua, cui responder actus primus, qui est forma: ad quam similiter uidetur secundario nomen potētie deuolutum: sicut autem nihil patitur nisi ratione potētiae passiuæ: ita nihil agit, nisi rōne actus primari: qui est forma. Distum est enim, q̄ ad ipsum primo nomen actus ex actione deuenit: Deo autem conuenit esse actum purum, & primum: unde ipsi conuenit maxime agere, & suam similitudinem in alias diffundere: & ideo ei maxime conuenit potentia actiua: nam potentia actiua dī secundum, q̄ est principium actionis. Sed & sciendum, q̄ intellectus noster Deum exprimere nititur sicut aliquid perfectissimum. Et quia in ipsum deuenire nō potest nisi ex effectuum similitudine: neque in creaturis inuenit aliquid summe perfectum, quod omnino imperfectione careat: ideo ex diuersis perfectionibus in creaturis reperiis, ipsum nititur designare: quāuis cuilibet illarum perfectionum aliquid dēt, ita tamen, q̄ quicquid alicui istarū perfectionum imperfectionis adiungitur, totum a Deo amouetur. Verbi gratia: Esse significat aliquid completum & simplex, sed non subsistens: substantia autem aliquid subsistens significat: sed alij subiecta. Ponimus ergo in Deo substantiam & esse: sed substantiam rōne subsistentiæ, non rōne substantiæ: esse uero rōne simplicitatis, & complementi, non rōne inherentiæ, quæ alteri inheret. Et similiter attribuimus Deo operationem rōne ultimi cōplementi, non ratione eius in quod operatio transit. Potentiam uero attribuimus ratione eius quod permanet, & quod est principium eius, non ratione eius, quod per operationem completur.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod potentia nō solum est operationis principium, sed et effectus: unde non oportet, q̄ si potentia in Deo ponitur, q̄ sit effectus principium, q̄ essentia diuine quæ est operatio, sit aliquod principium. Vel dicendum, & melius, q̄ in diuinis inuenitur duplex rō. Vna realis, illa, scilicet qua persone adinuicem distinguuntur, ut paternitas & filiatio: alias persone diuina non realiter, sed ratione distinguuntur, ut Sabelius dixit. Alia rationis tm̄, quæ significatur, cum dicitur, q̄ operatio diuina est ab essentia diuina, uel q̄ Deus operatur per essentiam suam. Præpositiones enim quædam habitudines designant. Et hoc ideo cōtingit, quia, cum attribuitur Deo operatio, secundum suam rationem, quæ requirit aliquid principium, attribuitur etiam ei relatio existentis a principio, unde ista relatio non est nisi rationis tm̄.

F Est autē de ratione operationis habere principium, non de ratione essentia, unde licet essentia diuina non habeat aliquod principium neque re, neque ratione, tamen operatio diuina habet aliquod principium secundum rationem.

AD SECUNDUM dicendum, q̄ licet oēs perfectissimū sit Deo attribuendum, non tamen oportet, q̄ omne illud, quod Deo attribuitur, sit perfectissimum, sed oportet, q̄ sit conueniens aliquid ratione suæ perfectionis, quod habet aliquid se perfectius: cui tamen deest illa, quam aliud habet.

AD TERTIUM dicendum, q̄ potentia dicitur principium, non quia sit ipsa relatio, quam significat nomen principij, sed quia est id, quod est principium.

AD QUARTUM dicendum, quod habitus nūquā est in potentia actiua, sed solum in passiuā, & ea est perfectior: talis autem potentia Deo non attribuitur.

AD QUINTUM dicendum, quod ista sunt impossibilia, q̄ Deus ponatur agere per essentiam suam, & quod non sit in Deo potentia: hoc enim quod est actionis principium, potentia est: unde essentia diuina ex hoc ipso, quod ponitur Deus per ipsam agere, ponitur esse potentia. Et sic ratio potentia in Deo non derogat neque simplicitati neque primariæ eius, quia non ponitur quasi aliquid additum essentia.

AD SEXTUM dicendum, q̄ cū dī, q̄ in perpetuis non differt esse, & posse, intelligitur de potētia passiuā, & sic nihil facit ad propositum: quia talis potētia non est in Deo. Tamen, quia uerum est, quod potentia actiua est idē in Deo, quod eius essentia, ideo dicendum, quod licet essentia diuina, & potētia sint idem secundum rem, tamen quia potentia maxime modum significandi addit, ideo speciale nomen requirit. nam nomina respondent intellectibus secundum Philosoph. i. Periherm.

AD SEPTIMUM dicendum, q̄ ratio illa probat, q̄ in Deo non sit potentia passiuā, & hoc concedimus.

AD OCTAVUM dicendum, quod potentia Dei semper est cōiuncta actui. i. operationi (nam operatio est diuina essentia) sed effectus sequuntur secundū imperium uoluntatis, & ordinem sapientiæ. Vnde non oportet, quod semper sit cōiuncta effectui, sicut nec quod creatura fuerint ab æterno.

AD NONUM dicendum, quod essentia Dei sufficit ad hoc, quod per eam Deus agat, nec tamen superfluit potentia: quia potentia nō intelligitur quasi quadam res addita supra essentiam, sed superaddit secundum intellectum solam relationem principij, ipsa enim essentia ex hoc, quod est principium agendi, habet rationem potentia.

AD DECIMUM dicendum, quod intellectui responderet aliquid in re dupliciter. Vno modo immediate, quando uidelicet, intellectus concipit formā rei alicuius extra animam existentis, ut hominis, uel lapidis. Alio modo mediate, quando uidelicet, aliquid sequitur actum intelligendi, & intellectus reflexus supra ipsum considerat illud. Vnde res responderet illi considerationi intellectus mediate, id est, mediante intelligentia rei, uerbi gratia, intellectus intelligit naturam animalis in homine, in quo, & multis alijs speciebus, ex hoc sequitur quod intelligit eam ut genus. Huic intellectui, quo intellectus intelligit genus, non responderet aliqua res extra immediate quæ sit genus: sed intelligentiæ, ex qua consequitur ista inten-

Prima par. q. 25. a. 1. Et. 1. d. 42. q. 1. art. 1. Primo c. 51. Gen. c. 16. & 2. c. 7.

D. 494.

D. 200.

D. 109.

lib. 1. 11

le. 20. 11

intentione, responderet aliqua res. Et similiter est de relatione principij quam addit potentia supra essentiam. Nam ei responderet aliquid in re mediate, & non immediate. Intellectus enim noster intelligit creaturam cum aliqua relatione & dependentia ad creatorem, & ex hoc ipso, quia non potest intelligere aliquid relatum alteri, nisi e contrario reintelligat relationem ex opposito: ideo intelligit in Deo quandam relationem principij, quæ consequitur modum intelligendi, & sic refertur ad rem mediate.

AD XI. Dicendum, quod potentia, quæ est in secunda specie qualitatis, non attribuitur Deo, hæc enim est creaturarum, quæ non immediate per formas suas essentielles agunt, sed mediantibus for-
mis accidentalibus: Deus autem immediate agit per suam essentiam.

AD XII. Dicendum, quod diuersis rationibus attributorum, responderet aliquid in re diuina, scilicet vnum, & idem. Quia rem simplicissimam, quæ Deus est, propter eius incomprehensibilitatem, intellectus noster cogitur diuersis formis representare, & ita istæ diuersæ formæ, quæ intellectus concipit de Deo, sunt quidem in Deo sicut in causa veritatis, in quantum ipsa res, quæ Deus est, est representabilis per omnes istas formas, sunt tamen in intellectu nostro sicut in subiecto.

AD XIII. Dicendum, quod Philosophus intelligit de potentijs actiuis, & effectiuis, & huiusmodi, quæ sunt in artificialibus, & in rebus humanis: nam nec etiam in rebus naturalibus verum est, quod potentia actiua sit semper propter suos effectus. Ridiculosum enim est dicere, quod potentia solis sit propter vermes, qui eius virtute generantur, multo minus diuina potentia est propter suos effectus.

AD XIV. Dicendum, quod potentia Dei non est media secundum rem, quia non distinguitur ab essentia, nisi ratione, & ex hoc habetur, quod significatur ut medium: Deus autem non agit per medium realiter differens à seipso: unde ratio non sequitur.

AD XV. Dicendum, quod duplex est actio. Vna quæ est cum transmutatione materia: Alia est, quæ materiam non præsupponit, ut patet in creatione. Et utroque modo Deus agere potest, ut infra patebit. Unde patet, quod Deo recte potentia actiua potest attribui, licet non semper agat transmutando.

AD XVI. Dicendum, quod Philosophus non loquitur vniuersaliter, sed particulariter, quando scilicet aliquid mouet seipsum, sicut animal. Quando autem aliquid mouetur ab altero, tunc non est eadem potentia passionis, & actionis.

AD DECIMUMSEPTIMUM dicendum, quod potentia dicitur esse contraria priuatio, scilicet impotentia, non tamen de contrarietate facienda est circa Deum mentio, quia nihil quod est in Deo, habet contrarium, cum non sit in genere.

AD DECIMUMOCTAVUM dicendum, quod agere non remouetur à Deo simpliciter, sed per modum rerum naturalium, quæ agunt, & patiuntur simul.

ARTICVLVS II.

Vtrum sit infinita.

Secundo quæritur de potentia Dei. Vtrum sit infinita. Er videtur quod non, quia ut dicitur in 9. Metaph. Frustra esset in natura aliqua potentia actiua, cui non responderet aliqua passiuæ: sed potentia infinita diuinæ non responderet aliqua passiuæ in natura: ergo frustra esset diuina potentia infinita.

¶ 12. Præter Philosophus probat in 8. Physic. non esse potentiam infinitam in magnitudine infinita, quia sequeretur quod ageret in non tempore, nam maior virtus agit in minori tempore: unde quanto virtus est maior tanto tempus est minus. Sed potentia infinita ad finitam nulla est proportio: ergo nec temporis in quo agit potentia infinita, ad tempus, in quo agit potentia finita. Cuiuslibet autem temporis ad quolibet tempus est proportio: ergo cum potentia finita moueat in tempore, potentia infinita mouebit in non tempore. Eadem ratione si potentia Dei est infinita, semper operabitur in non tempore, quod falsum est. Sed dices, quod voluntas diuina non determinat quanto tempore velit effectum suum compleri, & sic non oportet, quod potentia diuina semper agat in non tempore.

¶ 13. Sed contra, voluntas diuina non potest immutare eius potentiam, sed de ratione potentia: infinita est quod agat in non tempore, ergo hoc per voluntatem diuinam immutari non potest.

¶ 14. Præter. Omnis potentia manifestatur per suum effectum: sed Deus non potest facere effectum infinitum, ergo potentia Dei non est infinita.

¶ 15. Præterea. Potentia proportionatur operationi: sed operatio Dei est simplex: ergo & potentia. Simplex autem & infinitum adinuicem repugnât: ergo ut prius.

¶ 16. Præter. Infinitum est passio quantitatis, ut Philosophus dicit in 1. Physicorum. Sed Deus est absque quantitate, & magnitudine: ergo eius potentia non potest esse infinita.

¶ 17. Præterea. Omne quod est distinctum est finitum, sed potentia Dei est distincta à rebus aliis: ergo est finita.

¶ 18. Præter. Infinitum dicitur per remotionem finis: Finis autem est triplex, scilicet magnitudinis, ut punctus: perfectionis, ut forma, intentionis, ut causa finalis. Hæc autem duo ultima cum sint perfectionis, à Deo remoueri non debent: ergo diuina potentia non debet dici infinita.

¶ 19. Præterea. Si potentia Dei est infinita, hoc non potest esse, nisi quia est effectuum infinitorum: sed multa alia sunt, quæ habent effectus infinitos in potentia, ut intellectus, qui potest intelligere infinita in potentia, & sol qui potest producere effectus infinitos: si ergo potentia Dei dicatur infinita, pari ratione, & multæ alie erunt infinite, quod est impossibile.

¶ 20. Præterea. Finis est quoddam ad nobilitatem pertinens. Sed omne quod est huiusmodi, rebus diuinis debet attribui: ergo potentia diuina debet dici finita.

¶ 21. Præterea. Infinitum secundum Philosophum in tertio Physicorum est partis, & materie. quæ imperfectionis sunt, & Deo non conueniunt: ergo, nec infinitum est in potentia diuina.

Quest. dist. S. Tho. A 2 ¶ 12. Præter.

QVAEST. I. DE POTEN. DEI, ARTIC. II.

¶ 12. Praet. Secundum Philosophum 1. Physic. terminus neque finitus neque infinitus est. Sed diuina potentia est omnium rerum terminus: ergo non est infinita.

¶ 13. Praet. Deus agit tota potentia sua. Si ergo potentia eius est infinita, semper effectus eius erit infinitus, quod est impossibile.

SED CONTRA est, quod dicit Damascen. quod infinitum est, quod neque tempore, neque loco, neque comprehensione finitur: hoc autem conuenit diuinæ potentia: ergo diuina potentia est infinita.

¶ 2. Praet. Hilar. dicit. Deus immensæ virtutis, uiuens potestas, quæ nulquam non adfit, nec usquā desit: omne autem immensum est infinitum: ergo potentia Dei est infinita.

RESPON. Dicendum, quod infinitum dicitur dupliciter. Vno modo priuatiue, & sic dicitur infinitum, quod natum est habere finem, & non habet. tale autem infinitum non inuenitur nisi in quantitatibus. Alio modo dicitur infinitum negatiue, id est, quod non habet finem. Infinitum primo modo acceptum Deo conuenire non potest, tum quia Deus est absq; quantitate, tum quia omni priuatio imperfectionem designat, quæ longe à Deo est. Infinitum autem dictum negatiue conuenit Deo quantum ad omnia, quæ in ipso sunt. Quia nec ipse aliquo finitur nec eius essentia, nec sapientia, nec potentia, nec bonitas: unde omnia in ipso sunt infinita. Sed de infinitate eius potentia specialiter sciendum est, quod cum potentia actiua sequatur actum, quantitas potentie sequitur quantitatem actus: vnumquodque enim tantum abundat in virtute agendi, quantum est in actu. Deus autem est actus infinitus: quod patet, ex hoc quod actus non finitur nisi dupliciter. Vno modo ex parte agentis, sicut ex voluntate artificis recipit quantitatem, & terminum pñch: ritudo domus. Alio modo ex parte recipientis: sicut calor in lignis terminatur, & quantitatem recipit secundum dispositionem lignorum. Ipse autem diuinus actus non finitur ex aliquo agente, quia non est ab alio, sed est à seipso, neq; finitur ex alio recipiente, quia cum nihil potentia passiuæ ei admisceatur, ipse est actus purus non receptus in aliquo: est enim Deus ipsum esse suum in nullo receptum. Vnde patet, quod Deus est infinitus, quod sic videri potest. Et se enim hominis terminatum est ad hominis speciem: quia est receptum in natura speciei humane, & simile est de esse equi, vel cuiuslibet creature: esse autem Dei cum non sit in aliquo receptum, sed sit esse purum, non limitatur ad aliquem modum perfectionis essendi, sed totum esse in se habet, & sic sicut esse in vniuersali acceptum ad infinita se potest extendere, ita diuinum esse infinitum est, & ex hoc patet, quod virtus, vel potentia sua actiua, est infinita. Sed sciendum, quod quamuis potentia habeat infinitatem ex essentia, tamen ex hoc ipso, quod comparatur ad ea, quorum est principium, recipit quendam modum infinitatis, quem essentia non habet. Nam in obiectis potentia, quædam multitudo inuenitur, in actione etiam inuenitur quædam intensio secundum efficaciam agendi. Et sic potest potentia actiuæ attribui quædam infinitas secundum conformitatem ad infinitatem quantitatis, & continuæ, & discretæ. Discretæ quidem, secundum quod quantitas potentie attenditur finem multa, vel pauca obiecta, & hæc vocatur quantitas extensiuæ. Continuæ vero, secundum quod quan-

titas potentia attenditur in hoc, quod remissè, vel intense agit: & hæc vocatur quantitas intensiuæ. prima autem quantitas conuenit potentia respectu obiectorum, secunda vero respectu actionis. Istorum enim duorum actiua potentia est principium, utroque autem modo diuina potentia est infinita. Nam nunquam tot effectus facit, quin plures facere possit, nec vnquam ita intense operatur, quin intensius operari possit. Intensio autem in operatione diuina non est attendenda secundum quod operatio est in operante, quia sic semper est infinita, cum operatio sit diuina essentia, sed attendenda est secundum quod attingit effectum: sic enim à Deo mouentur quædam efficacius, quædam minus efficaciter.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod nihil, quod est in Deo, potest dici frustra, quia frustra est, quod est ad aliquem finem, quem non potest attingere: Deus autem, & quæ in ipso sunt, non sunt ad finem, sed sunt finis. Vel dicendum, quod Philosophus loquitur de potentia actiua naturali. Res enim naturales coordinate sunt ad inuicem, & etiam omnes creaturæ, Deus autem est extra hunc ordinem. Ipse enim est ad quem totus hic ordo ordinatur, sicut ad bonum extrinsecum, ut exercitus ad ducem: secundum Philosophum in 12. Metaphysic. Et ideo non oportet ut ei quod est in Deo, aliquid in creaturis respondeat.

AD SECUNDUM dicendum, quod secundum Commentum in 8. Physic. demonstratio illa de proportionem temporis, & potentia mouentis, procedit de potentia infinita in magnitudine, quæ proportionatur infinito temporis cum sint vnius generis determinati. Continue quantitatis, non autem tenet de infinito extra magnitudinem, quod non est proportionale infinito temporis, utpote alterius rationis existens. Vel dicendum, ut tactum est in obiciendo, quod Deus, quia agit voluntarie, mensurat motum eius quod ab eo mouetur, sicut vult.

AD TERTIUM dicendum, quod licet voluntas Dei non possit mutare eius potentiam, potest tamen determinare eius effectum. Nam voluntas potentiam mouet.

AD QUARTUM dicendum, quod ipsa ratio facti, vel creati repugnat infinito. Nam ex hoc ipso, quod sit ex nihilo, habet aliquem defectum, & est in potentia, non actus purus. Et ideo non potest equari primo infinito, ut sit infinitum.

AD QUINTUM dicendum, quod infinitum priuatiue dictum, quod est passio quantitatis, repugnat simplicitati, non autem infinitum quod est negatiue dictum.

AD SEXTUM dicendum, quod illa ratio procedit de infinito priuatiue dicto.

AD SEPTIMUM dicendum, quod aliquid potest esse distinctum dupliciter. Vno modo per aliud sibi adiunctum, sicut homo distinguitur per rationalem differentiam ab asino, & tale distinctum oportet esse finitum, quia illud adiunctum determinat ipsum ad aliquid. Alio modo per seipsum. Et sic Deus est distinctus ab omnibus rebus, & hoc eo ipso, quia nihil ad di est possibile. unde non oportet, quod sit finitus, neque ipse, neque aliquid quod in ipso significatur.

AD OCTAVUM dicendum, quod finis cum sit perfectionis, Deo nobilissimo modo attribuitur, scilicet, ut ipse essentialiter sit finis, non denominatiue finitus.

AD NONUM dicendum, quod sicut in quantitatibus potest confi-

fl. r. orb. fi. 8. 19. a. med.

lib. de tri. 3.

Vide p. par. q. 25. arti. 2. 7. D. 2. q. 1. arti. 4. con. tra 8. Genit. c. 44. 12. Metaphysic. 6. in fl. op. 3. c. 19.

considerari infinitum secundum unam dimensionem, & non secundum aliam, & iterum infinitum secundum omnem dimensionem: ita & in effectibus. Possibile est enim aliquam creaturam posse producere effectus infinitos quantum est de se, secundum aliquid; ut pote secundum numerum in eadem specie, & sic omnium illorum effectuum natura est finita, utpote ad unam speciem determinata, ut si accipiamus homines vel asinos infinitos. Non est autem possibile ut sit aliqua creatura que possit in effectus infinitos omnibus modis, & secundum numerum & secundum species, & secundum genera, sed hoc solius Dei est. Et ideo sola eius potentia est simpliciter infinita.

Ad decimum dicendum, sicut ad octavum. Ad XI. dicendum, quod ratio illa procedat de infinito privative dicto.

Et similiter dicendum ad XII. Ad XIII. dicendum, quod Deus semper agit tota sua potentia: sed effectus terminatur secundum imperium voluntatis, & ordinem rationis.

ARTICULVS III.

Vtrum ea que sunt nature impossibilia, sint Deo possibilia.

TERtio queritur: Vtrum ea que sunt nature impossibilia, sint Deo possibilia. Et utrum non. Dicitur quodammodo in Ro. I. quod Deus cum sit actor nature, non potest facere contra naturam: sed ea que sunt impossibilia nature, sunt contra naturam: ergo Deus ea facere non potest.

¶ 1. Præter. Sicut omne in natura necessarium est demonstrabile, ita omne impossibile in natura est improbabile per demonstrationem: sed in omni conclusione demonstrationis includuntur demonstrationis principia. In omnibus autem demonstrationis principijs includitur hoc principium, quod affirmatio & negatio non sunt simul vera, ergo istud principium includitur in quolibet impossibili ab natura. Sed Deus non potest facere quod negatio & affirmatio sint simul vera, ut respondens dicebat: ergo nullum impossibile in natura potest facere.

¶ 2. Præter. Sub Deo sunt duo principia, ratio & natura: sed Deus ea que sunt impossibilia rationis facere non potest, sicut quod genus non prædicatur de specie, ergo nec illa que sunt impossibilia nature.

¶ 3. Præter. Sicut se habet falsum & verum ad cognitionem, ita se habet possibile & impossibile ad operationem: sed illud quod est falsum in natura, Deus scire non potest. ergo quod est impossibile in natura Deus non potest operari.

¶ 4. Præter. Quando est simile de uno & omnibus, quod probatur de uno intelligitur de omnibus esse probatum. Sicut si probatur de uno triangulo demonstrato quod habeat tres æquales duobus relictis, de omnibus intelligitur esse probatum. Sed similis ratio videtur de omni impossibili: quod Deus illud possit & non possit: tum ex parte facientis, quia diuina potentia infinita est: tum ex parte facti: quia omnis res habet potentiam obedientiam ad Deum: ergo si aliquid impossibile est nature quod facere non possit, ut respondens dicebat, videtur quod nullum impossibile facere possit.

¶ 5. Præter. Prima Timothy. dicitur. Fidelis Deus qui seipsum negare non potest. Negaret autem seipsum, ut dicitur glossa si promissum non impleteret. Sicut autem promissum Dei est à Deo, ita omne verum est à Deo, qui ut dicitur glossa. Ambrosii. I. Cor. 12.

A super illud. Nemo potest dicere Dominus Iesus. Omne verum à quocumque dicitur à Spiritu sancto est, ergo non potest facere contra aliquid verum. Faceret autem contra verum si faceret aliquid impossibile. ergo Deus non potest facere aliquid impossibile in natura.

¶ 6. Præter. Anselmus dicit quod minimum inconueniens Deo est impossibile: Sed inconueniens esset quod affirmatio & negatio essent simul vera, quia intellectus esset ligatus: ergo Deus non potest facere hoc. Et ita non potest facere omnia impossibilia in natura.

¶ 7. Præter. Nullus artifex potest operari contra artem suam, quia principium suæ operationis est ars. Sed Deus faceret contra artem suam si faceret aliquid impossibile in natura, quia nature ordo, secundum quem illud est impossibile, est secundum artem diuinam, ergo Deus &c.

¶ 8. Præter. Magis est impossibile quod est impossibile per se, quam quod est impossibile per accidens. Sed Deus non potest facere quod est impossibile per accidens, scilicet quod id quod fuit non fuerit, ut patet per Hieronymum, qui dicit, quod cum cætera Deus possit, non potest facere uirginem de corrupta: & per Augustinum contra Faustum, & per Philosophum in 5. Ethico. ergo Deus non potest facere id quod est impossibile per se in natura.

¶ 9. Præter. Sed contra est quod dicitur Lucæ I. Non erit impossibile apud Deum omne uerbum.

¶ 10. Præter. Omnis potentia, quæ potest facere hoc & non illud, est potentia limitata: si ergo Deus potest facere possibilia in natura, & non impossibilia uel hæc impossibilia, & non illa, uidetur quod Dei potentia sit limitata, quod est contra supra determinata, ergo &c.

¶ 11. Præter. Omne illud, quod non limitatur per aliquid, quod est in re, per nihil quod est in re, impediri potest: sed Deus non limitatur per aliquid quod est in re, ergo per nihil quod est in re potest impediri, & ita ueritas huius principij, affirmatio & negatio non possunt esse simul, non potest impedire quin Deus possit facere. Et pari ratione de omnibus alijs.

¶ 12. Præterea. Priuationes non suscipiunt magis & minus: sed impossibile dicitur secundum priuationem potentiam, si ergo unum impossibile est quod Deus facere potest, ut cæcum illuminare: uidetur pari ratione quod potest facere omnia.

¶ 13. Præter. Omne quod resistit alicui, resistit in ratione alicuius oppositionis: sed potentiam diuinam nihil est oppositum, ut ex supradictis patet: ergo ei nihil potest resistere. Et ita potest facere omnia impossibilia.

¶ 14. Præter. Sicut cecitas opponitur uisioni, ita uirginitas partui, sed Deus fecit quod uirgo manens uirgo pareret: ergo pari ratione potest facere quod cæcus manens cæcus uideat, & potest facere quod affirmatio & negatio sint simul uera, & per consequens omnia impossibilia.

¶ 15. Præter. Difficilius est coniungere formas substantiales disparatas, quam formas accidentales: sed Deus coniunxit in unum formas substantiales maxime disparatas, scilicet diuinam & humanam, quæ differunt secundum creatum & increatum, ergo multo amplius potest coniungere duas formas accidentales in unum, ut faciat quod idem sit album & nigrum. Et sic idem quod prius.

¶ 16. Præter. Posito quod definitio remoueat aliquid. Quæst. dist. S. Thome. A 3 quod

I. r. Cap. Deus homo cap. 20. circa princ.

Ad Eustochium de custodia uirginitatis aliquantulum a princ. cap. 5. in princ.

cap. 3. in fin.

Cl. ordinata super illud. Contra naturam in secessu est.

Glo. interlinea. in ibi Amb. super hunc locum Pauli. co. 5.

quod cadat in eius diffinitione, sequitur contra-
ria esse simul, sicut qd homo non sit rationalis, sed
terminari ad duo puncta est in diffinitione linea
recta: ergo si quis hoc remoueat à linea recta, se-
quitur qd duo contraria fiat simul: sed Deus hoc
fecit, quando intrauit ianuis clausis ad discipulos,
tunc enim fuerunt duo corpora simul, & sic sequi-
tur, qd duae lineae fuerunt terminatae ad duo pun-
cta unum, & vnaquaeque ad duo puncta: ergo Deus po-
test facere qd affirmatio & negatio sint simul uera,
& per consequens potest facere omnia impossibilia.

Tex. 17.
Vide 1. p. q.
15. art. 3. 4.

RESPON. Dicendum, qd sicut in Phil. in 5. Metaph.
possibile & impossibile dicuntur tripliciter. Vno
modo sicut in aliquam potentiam actiuam vel passiuam,
sicut dicitur homini possibile ambulare secundum po-
tentiam gressiuam: volare vero impossibile. Alio
modo non secundum aliquam potentiam, sed sicut in
seipsum, sicut dicimus possibile quod non est im-
possibile esse, & impossibile dicimus, qd necesse est
non esse. Tertio modo dicitur possibile secundum po-
tentiam mathematicam, quae est in geometricis,
prout dicitur linea potentia commensurabilis, quia qua-
dratum eius est commensurabile. Hoc autem pos-
sibile praetermissio, circa alia duo consideremus.

Lico. 1. 15.

Sciendum est ergo, qd impossibile, quod dicitur secun-
dum nullam potentiam, sed secundum seipsum,
dicitur ratione discohærentiae terminorum. Omnis
autem discohærentia terminorum, est in ratione
alicuius oppositionis: in omni autem oppositio-
ne includitur affirmatio & negatio ut probatur

Lico. 1. 15.

10. Metaph. unde in omni tali impossibili implicatur
affirmationem & negationem esse simul. hoc
autem nulli actiuae potentiae attribui potest, quod
sic patet. Omnis actiua potentia consequitur actua-
litate & entitatem eius cuius est: unumquodque
autem agens est natum agere sibi simile, unde omnis
actio actiuae potentiae terminatur ad esse. Et si enim
aliquid sit per actionem non esse, ut in corruptione
patet, tamen hoc non est, nisi in quantum esse vnius
non comparatur esse alterius, sicut esse calidi non
comparatur esse frigidi, & ideo calor ex princi-
pali intentione generat calidum: sed qd corrumpat
frigidum, hoc est ex consequenti. hoc autem qd est af-
firmationem & negationem esse simul, rationem
entis hinc non potest, nec etiam non entis, quia es-
se tollit non esse, & non esse tollit esse: unde nec
principaliter, nec ex consequenti potest esse termi-
nus alicuius actionis potentiae actiuae. Impossibile
vero, quod dicitur sicut in aliquam potentiam, potest
attendi dupliciter: uno modo propter defectum
ipsius potentiae ex seipsa, quia videlicet ad illum ef-
fectum non potest se extendere, ut pote quod non po-
test agens naturale transmutare aliquam materiã.
Alio modo ab extrinseco, utpote cum potentia
alicuius impeditur uel ligatur. Sic ergo aliquid dicitur
impossibile fieri tribus modis. Vno modo propter
defectum actiuae potentiae, siue in transmutando
materiam, siue in quocunque alio. Alio modo pro-
pter aliquod resistens uel impediens. Tertio modo
propter hoc, quod id quod dicitur impossibile fieri,
non potest esse terminus actionis. Ea ergo quae
sunt impossibilia in natura primo uel secundo mo-
do, Deus facere potest. Quia eius potentia cum sit
infinita, in nullo defectum patitur: nec est aliqua
materia quam transmutare non possit ad libitum,
eius enim potentiae resisti non potest. Sed id, quod ter-
tio modo dicitur impossibile, Deus facere non po-
test: cum Deus sit actus maxime & principale ens.
Unde eius actio non nisi ad ens terminari potest

F principaliter, & ad non ens consequenter. Et ideo
non potest facere quod affirmatio & negatio sint
simul uera: nec aliquid eorum, in quibus hoc im-
possibile includitur. Nec hoc dicitur non posse fa-
cere, propter defectum suae potentiae: sed propter
defectum possibilis, quod a ratione possibilis de-
ficit, propter quod dicitur à quibusdam, qd Deus
potest facere: sed non potest fieri.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod uerbum Aug.
in glo. illa non est intelligendum quod Deus non
possit facere aliter quam natura faciat, cum ipse
frequenter faciat contra consuetum cursum natu-
rae: sed quia quicquid a in rebus facit, non est con-
tra naturam: sed est eis natura, eo quod ipse est cõ-
ditor & ordinator naturae. Sic enim in reb. natura-
libus uidetur, quod quando aliquod corpus infe-
rius à superiori mouetur, est ei ille motus natura-
lis, quamuis non uideatur conueniens motui, quæ
naturaliter habet ex seipso, sicut mare mouetur se-
cundum fluxum & refluxum a luna, & hic motus
est ei naturalis, ut Commen. dicit in tertio Cœ. &
Mundi, licet aquae secundum seipsam motus natu-
ralis sit ferri dorsum, & hoc modo omnes creatu-
rae quasi pro naturali habent quod a Deo in eis
fit. Et propter hoc in eis distinguitur potentia du-
plex. Vna naturalis, ad proprias operationes vel
motus. Alia quæ dicitur obedientia dicitur, ad ea quæ a
Deo recipiunt.

D. 917.

AD SECVNDVM dicendum, quod in quolibet im-
possibili implicatur affirmationem & negationem
esse simul secundum hoc quod est impossibile:
sed ea quæ sunt impossibilia propter defectum po-
tentiae naturalis, ut cecum, uidentem fieri, uel ali-
quid huiusmodi, cum non sint impossibilia secun-
dum seipsa, non implicant huiusmodi impossibi-
le secundum seipsa, sed per comparationem & po-
tentiam naturalem cui sunt impossibilia. Ut si di-
camus, natura potest facere cæcum uidentem, im-
plicatur predictum impossibile, quia naturæ pote-
ria est terminata ad aliquid, ultra quod est id quod
ei attribuitur.

AD TERTIVM dicendum, qd impossibilia ratio-
nalis philosophiæ non sunt secundum aliquam po-
tentiam: sed secundum seipsa. Quia ea quæ sunt in
rationali philosophia, non sunt applicata ad mate-
riam, uel ad aliquas potentias naturales.

AD QVARTVM dicendum, quod illud quod est
falsum in natura, est falsum simpliciter, & ideo non
est simile.

AD QVINTVM dicendum, quod non est eadem
ratio de omni impossibili, quia quaedam sunt im-
possibilia per se, quaedam per respectum ad aliquam
potentiam, ut supra dictum est. Nec hoc quod dif-
finitur se habent ad diuinam potentiam, impedi-
dit infinitatem diuinæ potentiae, uel obedientiam
creature.

AD SEXTVM dicendum, qd Deus, id quod iam ue-
rum est non destruit, quia non facit, ut quod ue-
rum fuit, non fuerit: sed facit quod aliquod non
sit uerum, quod alias uerum esset. Sicut cum susci-
tat mortuum, facit qd non sit uerum cum esse mor-
tuum, quod aliter uerum esset. Vel aliter dicitur,
quod non est simile, quia ex hoc, quod Deus non
implet promissum, sequeretur eum non esse ue-
racem. Ex hoc autem quod aliquem suum effectum
destruit, hoc non sequitur, quia non ordinauit, ut
suus effectus perpetuo maneret: sicut ordinauit qd
promissum implet.

AD SEPTIMVM dicendum, qd non potest facere
affirmatio-

3. de opa
comen. 20
D. 736.

affirmationem, & negationem esse simul. Nō quia A
fit inconueniens: sed ratione prædicta.

AD OCTAVVM dicendum, quod ars Dei non so-
lum se extendit ad ea quæ facta sunt, sed ad multa
alia. Vnde quando in aliquo mutat cursum natu-
re: non propter hoc contra artem suam facit.

AD NONVM dicendum, quod Sortem non cucur-
risse si cucurrerit, dicitur impossibile per accidens:
eo quod Sortem currere uel non currere, quantū
est in se, est contingens: sed per implicationem hu-
ius quod est, præteritum non fuisse, fit impossibile
per se. Et ideo dicitur impossibile per accidēs, qua
si per aliud adueniens. Hoc autem adueniens est
impossibile secundum seipsum. Et plane implicat
contradictionem: Dicere enim, quod fuit, & non
fuit, sunt contradictoria. Quod sequitur si fiat, &
præteritum non fuerit.

Ad 1. con.

AD PRIMVM uero quod in contrarium obiicitur
dicendum, quod uerbum dicitur nō solum quod
ore profertur, sed quod mente concipitur. Hoc
autem quod est affirmationem, & negationem ef-
se simul uerum, non potest mente concipi: ut pro-
batur 4. Metaph. & per consequens nec aliquid eo-
rum in quibus hoc includitur. Cum enim contra-
riæ opiniones sunt, quæ sunt contrariarum, secun-
dum Philosophum: sequeretur eundem simul ha-
bere contrarias opiniones: & ita non est contra
uerbum Angeli, si dicatur quod Deus non potest
prædictum impossibile.

lib. 4. co. 9.

AD SECVNDVM dicendum, quod potentia Dei non
potest prædictum impossibile: quia deficit a ratio-
ne possibilis. Et ideo potentia Dei non dicitur li-
mitari, quamuis hoc non possit.

AD TERTIVM dicendum, quod Deus dicitur hoc
non posse, non a libero arbitrio quasi impeditus,
ut dictum est: sed quia hoc non potest esse termi-
nus actionis alicuius actiue potentie.

in corp. art.

AD QVARTVM dicendum, quod priuatio non reci-
pit magis, & minus secundum se. Potest tamen re-
cipere secundum causam. Sicut aliquis dicitur magis
cæcus, qui habet oculum erutum: quam cuius
uisus impeditur propter aliquem humorem im-
pedientem. Et similiter dicitur magis impossibile:
quod est secundum seipsum impossibile: quam quod
est simpliciter impossibile.

in corp. art.

AD QVINTVM dicendum, quod sicut iam dictū est:
Deus non dicitur hoc non posse, quod non impe-
diatur ab aliquo, sed rationibus prædictis.

AD SEXTVM dicendum, quod uirginitas non op-
ponitur partui, sicut cæcitas uisui. sed opponitur ui-
rii commissioni, sine qua natura partum facere nō
potest. Deus autem potest.

AD SEPTIMVM dicendum, quod illa opposita, crea-
tum & increatum, non fuerunt in Christo secundū
idem, sed secundum diuersas naturas. Vnde nō se-
quitur quod Deus non potest facere opposita in ef-
se eadem secundum idem.

AD OCTAVVM dicendum, quod quando Chri-
stus intrauit ianuis clausis: & duo corpora fuerunt
simul, non est aliquid factum contra geometrie
principia. Nam ad duo puncta diuersorum corpo-
rum ex una parte, non terminabatur una linea, sed
due. Quamuis enim due linee mathematicæ non
sint distinguibiles nisi secundum situm, ita quod
intelligi non potest duas lineas tales simul esse, ta-
men due linee naturales distinguuntur in subiecto.
Ita quod, posito quod duo corpora sint simul, sequitur
quod due linee sint simul, & duo puncta, & due su-
perficies.

*Vtrum sit iudicandum aliquid possibile, uel impossibile, se-
cundum causas inferiores, uel superiores*

Quarto quaeritur. Vtrum sit iudicandum aliqd
possibile uel impossibile secundum causas in-
feriores, aut secundum causas superiores. Et uidet,
quod secundum superiores. Quia sicut dicit quædam
glos. 2. col. 10. Stultitia sapientium mundi fuit, quia
iudicauerunt possibile, & impossibile secundū quod
uidebant in rerum natura: ergo non est iudicandū
de possibili, & impossibili secundum causas infe-
riores, sed secundum superiores.

Glo. interli-
nearis ibi.

¶ 2. Præ. Secundum Philosophū in 10. Metaphy.
illud quod est primum in omni genere, est menū
ra omnium quæ sunt illius generis: sed diuina Po-
tentia est prima potentia, ergo secundum eam de-
bet aliquid iudicari possibile & impossibile.

Tex. con. 1.

¶ 3. Præ. Quanto causa magis influit in effectum,
tanto secundum eam magis debet iudicium sumi:
sed causa prima magis influit in effectum, quam cā
secunda: ergo secundum causam primam magis
debet iudicari de effectu. Effectus ergo iudicandi
sunt posibles uel impossibiles secundum causas
superiores.

¶ 4. Præ. Illuminare cecum est impossibile, secun-
dum causas inferiores, & tamen hoc est possibile,
cum quandoque fiat, ergo non est iudicandū si ali-
quid impossibile sit secundum causas inferiores,
sed secundum superiores.

¶ 5. Præ. Mundum fore fuit possibile, antequam
mundus esset: non autem fuit possibile secundum
causas inferiores, ergo idem quod prius.

SED CONTRA. Secundum illam causam effectus
deberet iudicari possibilis, a qua recipit possibili-
tatem: sed effectus recipit possibilitatem uel contin-
gentiam, aut etiam necessitatem a causa proxima,
non autem a remota: sicut meritum recipit contin-
gentiam a libero arbitrio, quod est causa proxima,
non autem necessitatem a prædestinatione diuina,
quæ est causa remota, ergo secundum causas infe-
riores, quæ sunt pxime, debet iudicari aliquid pos-
sibile uel impossibile.

¶ 2. Præ. Quod est possibile secundum causas in-
feriores, est etiam possibile secundum causas supe-
riores, & ita est possibile secundum omnem mo-
dum: sed quod est possibile secundum omnē mo-
dum, est possibile simpliciter: ergo secundum cau-
sas inferiores est aliquid iudicandum possibile sim-
pliciter.

¶ 3. Præ. Cause superiores sunt necessarie: si ergo
secundū eas essent iudicandi effectus, omnes effe-
ctus erunt necessarii: quod est impossibile.

¶ 4. Præ. Deo sunt omnia possible: si ergo secun-
dum ipsum possibile, & impossibile iudicetur om-
nino, nihil est impossibile: quod est inconueniens.

¶ 5. Præ. Nominibus utendum est secundum, quod
plures utuntur: sed de potentia hoc modo homi-
nes loquuntur, quod sint ita ordinata, potentia, di-
spositio, necessitas, & actus: hæc autem inueniuntur
in causis inferioribus, non superioribus, ergo
non est iudicandum de possibilitate rerum secun-
dum causas superiores, sed secundum inferiores.

RESPON. Dicendum, quod iudicium de possibi-
li, & impossibili potest considerari dupliciter. Vno
modo ex parte iudicantium. Alio modo ex parte eius

Quæst. dist. S. Thomæ. A 4 de

sed quo iudicatur. Quantum ad primam, sciendum est, quod sunt duae scientiae; quarum una considerat causas altiores, & alia minus altas, iudicium in utraque non eodem modo sumitur, sed secundum causas, quas utraque considerat, ut patet in medico & astrologo, quorum astrologus, considerat causas supremas, medicus autem causas proximas. Unde medicus dabit iudicium de sanitate uel morte infirmi secundum causas proximas, id est, uirtutem naturae, & uirtutem morbi: astrologus uero secundum causas remotas, scilicet secundum positionem siderum. Eodem modo est in proposito. Est enim duplex sapientia, scilicet mundana, quae dicitur Philosophia, quae considerat causas inferiores. scilicet causas causas, & secundum eas iudicat. Et diuina, quae dicitur Theologia, quae considerat causas superiores, id est, diuinas, secundum quas iudicat. Dicuntur autem superiores causas, diuina attributa, ut sapientia, bonitas, & uoluntas diuina, & huiusmodi. Sciendum tamen, quod ista questio frustra mouetur de effectibus, qui non possunt esse nisi superiorum causarum, id est, quos uolens Deus facere potest, illos enim non conuenit dici possibiles, uel impossibiles secundum causas inferiores. Sed haec questio mouetur de illis effectibus, qui sunt causarum inferiorum. Hi enim effectus sunt inferiorum, & inferiorum: sic enim potest in dubitationem uerti. Similiter etiam ista questio non habet locum in illis possibilibus, & impossibilibus, quae non dicuntur secundum aliquam potentiam, sed secundum seipsa. Effectus autem causarum secundarum, de quibus est questio, secundum iudicium Theologi, dicuntur possibiles & impossibiles secundum causas superiores: secundum autem iudicium Philosophi, dicuntur possibiles, uel impossibiles secundum causas inferiores. Si autem consideraret istud iudicium quantum ad naturam eius, de quo iudicatur, sic patet, quod effectus debent iudicari possibiles, uel impossibiles secundum causas proximas, cum actio causarum remotarum, secundum causas proximas determinatur, quas praecipue effectus imitatur. & ideo secundum eas praecipue iudicium de effectibus sumitur. Et hoc patet etiam per simile de potentia passiva. Nam materia non dicitur proprie loquendo in potentia ad aliquid, quae est remota, sicut terra ad seipsum, sed quae est propinqua uno motore potest exire in actum, ut patet per Philosophum 9. Meta. sicut autem est potentia seipsum, sola arte educente in actum. Et similiter effectus in quantum est ex sui natura, non nisi propinquis causis possibiles uel impossibiles dicuntur.

1. Metaph. 10. 17. 10. 3.

lib. 9. c. 1. & 22.

AD PRIMVM dicendum, quod sapientes mundi propter hoc stulti uocantur, quia quae secundum causas inferiores sunt impossibilia, simpliciter & absolute impossibilia iudicabant, etiam Deo.

AD SECUNDVM dicendum, quod comparatio possibilis ad potentiam, non est sicut mensurati ad mensuram, sed sicut obiecti ad potentiam. Contingit tamen diuinam potentiam omnium potentiarum esse mensuram.

AD TERTIVM dicendum, quod licet causa prima maxime influat in effectum, tamen eius influentia per causam proximam determinatur & specificatur, & ideo eius similitudinem imitatur effectus.

AD QVARTVM dicendum, quod quamuis illuminare caecum sit Deo possibile, non tamen potest dici omnino possibile.

AD QVINTVM dicendum, quod mundum fore, fuit possibile respectu causarum superiorum. unde hoc non pertinuit ad questionem praesentem. Et propterea,

istud dictum, mundum fore, est possibile, non solum secundum diuinam potentiam actiuam, sed secundum seipsum, quia termini non sunt incoheretes.

Ad primam in contrariis

AD PRIMVM quod in contrarium obicitur dicitur, quod ratio illa procedit quantum ad naturam effectus, de quo iudicatur.

AD SECUNDVM dicendum, quod licet illud quod est possibile secundum causas inferiores, sit et possibile secundum superiores, non tamen est ita de impossibili: immo magis est contrario: unde non sequitur, quod iudicium debeat sumi uniuersale siue uniuersaliter secundum causas inferiores de possibili, & impossibili.

AD TERTIVM dicendum, quod non iudicatur aliqua impossibilia uel possibilia secundum aliquas causas, quia sunt similes illis causis in possibilitate uel in impossibilitate, sed quia causis illis sunt possibiles uel impossibiles.

AD QVARTVM dicendum, quod secundum considerationem Theologi, omnia ille quae non sunt in se impossibilia, possibilia dicuntur: secundum illud, Omnia possibilia sunt credenti: & non est impossibile apud Deum omne uerbum.

AD QVINTVM dicendum, quod licet omnia illa in causis superioribus non inueniantur, in causis superioribus sunt iudicata. Et propterea, obiectio illa procedit de potentia passiva, non de actiua: de qua nunc loquimur.

ARTICVLVS V.

Utrum Deus possit facere quae non facit.

QVINTO quaeritur. Utrum Deus possit facere quod non facit, & dimittere quod facit. Et uerum quod non. Deus non potest facere nisi quod praesent se facturum: sed non praesent se facturum nisi quod facit. ergo Deus non potest facere nisi quod facit. Sed dicitur respondens, quod ratio ista procedit de potentia in ordine ad praesentiam, non de potentia absoluta.

¶ 2 Sed contra. Immobilia sunt iudicia humanis: sed apud nos quae fuerunt, non possunt non fuisse: ergo multo minus quae Deus praesent, non potest non praesentisse: sed praesentia manente non potest alia facere. ergo Deus absolute loquendo, non potest alia facere, quam quae fecit.

¶ 3 Praeterea. Sicut diuina natura est immutabilis, & ita diuina sapientia: sed ponentes Deum agere ex necessitate naturae, ponebant eum, non posse alia quam quae fecit. ergo & similiter nos debemus ponere quod dicimus Deum agere secundum ordinem sapientiae. Sed dicitur respondens, quod ratio ista procedit de potentia regulata per sapientiam, non de potentia absoluta.

¶ 4 Sed contra. Illud quod non potest fieri secundum ordinem sapientiae, absolute hoc Christo impossibile dicitur: quauis illud potuerit de potentia absoluta. Dicitur enim Ioan. 8. Si dixeris, quod non noui eum, ero similis uobis mendax. Poterat enim Christus haec uerba pronuntiare: sed quia contra ordinem sapientiae erat, dicitur absolute, quod Christus non potuerit mentiri: ergo multo amplius quod non est secundum ordinem sapientiae, absolute loquendo, Deus non potest.

¶ 5 Praeterea. In Deo duo contradictoria simul esse non possunt: sed absolutum & regulatum contradictionem implicat. nam absolutum est, quod secundum se consideratur. illud uero quod regulatur, ordinem ad aliud habet. ergo in Deo non debet poni potentia absoluta & regulata.

¶ 6 Praeterea. Potentia, & sapientia Dei sunt aequales, una ergo aliam non excedit: potentia ergo absque sapientia esse non potest, & ita potentia diuina semper est sapientia regulata.

¶ 7 Praeterea. Quod Deus fecit, est iustum: sed non potest facere

Pr. 25. 4. 4. cur. a. 2. 30. cap. De. ni. de. pa. ar.

facere nisi iustum: ergo non potest facere nisi quod fecit, vel facit.

¶ 8 Præt. Bonitatis diuina est, ut non solum se communicet, sed ordinatissime se communicet. Sic ergo ea quæ sunt a Deo, ordinate fiunt. Sed præter ordinem Deus facere non potest. ergo non potest facere alia quam quæ fecit.

¶ 9 Præt. Deus non potest facere nisi quod vult: quia in agentibus per uoluntatem potentia sequitur uoluntatem, uelut imperantem. Sed non vult nisi quæ facit. ergo non potest facere nisi quod facit.

¶ 10 Præt. Deus cum sit sapientissimus operator, nihil agit sine ratione. Rationes autem quibus Deus agit, Dion. 5. cap. de Diu. no. dicit esse productiuas existentium. Existentia autem sunt, quæ sunt. Et sic Deus rationes non habet nisi eorum quæ sunt. ergo non potest facere nisi ea quæ facit.

¶ 11 Præt. Secundum Philosophos, res naturales sunt in primo motore qui Deus est: sicut artificia in artifice, & sic Deus operatur tanquam artifex. Sed artifex non operatur sine forma uel idea sui operis. Domus enim quæ est materia, est a domo quæ est in mente artificis secundum Phil. Sed Deus non habet ideas nisi eorum quæ facit, uel facit, uel facturus est: ergo præter hoc Deus nihil agere potest.

¶ 12 Præt. Aug. in lib. de Symbolo dicit. Hoc solum Deus non potest, nisi quod non vult. Sed non vult nisi quæ fecit. ergo non potest nisi quæ facit.

¶ 13 Præt. Deus mutari non potest: ergo non se habet ad utrumlibet contrarium, & sic sua potentia est determinata ad unum. ergo non potest facere nisi quæ facit.

¶ 14 Præt. Quicquid Deus facit aut dimittit, facit aut dimittit optima ratione. Sed Deus non potest facere aliquid aut dimittere nisi optima ratione, ergo non potest facere nec dimittere nisi quod facit aut dimittit.

¶ 15 Præt. Optimi est optima adducere sibi Platone: & sic Deus cum sit optimus, optimū facit: sed optimū cum sit superlatiuum, uno modo est. ergo Deus non potest facere alio modo, uel alia quam quæ fecit.

SED CONTRA est quod dicit Christus Deus & homo Matth. 26. An possum rogare patrem: Poterat ergo Christus aliquid quod non faciebat.

¶ 1 Præt. Eph. 3. dicit. Ei qui potest oia facere superabundanter quam intelligimus aut perimus, non tamen omnia facit: ergo potest alia facere quam quæ fecit.

¶ 2 Præt. Potentia Dei est infinita. Hoc autem non esset, si determinaretur ad ea tantum quæ facit. ergo potest alia facere quam quæ facit.

¶ 3 Præt. Hug. de sancto Vi. dicit, quod omnipotentie Dei non adequatur opus. ergo potentia excedit opus, & ita plura potest facere quam quæ facit.

¶ 4 Præt. Potentia Dei est actus non finitus, quia non per aliquod finitur. hoc autem non esset, si limitaretur ad ea quæ facit. ergo idem quod prius.

RESPON. Dicendum, quod hic error. I. Deum non posse facere nisi quæ facit, duorum fuit. Primum fuit quorundam Philosophorum dictum Deum agere ex necessitate nature. Quod si esset, cum natura sit determinata ad unum, diuina potentia ad alia agenda se extendere non posset quæ ad ea quæ facit. Secundo fuit quorundam Theologorum considerantiū ordinem diuine iustitie & sapientie, sicut quæ res fiunt a Deo, quem Deum præterire non posse dicebant. Et incidebat in hoc, ut diceret, quod Deus non potest facere nisi quæ facit. Et imponitur hic error magistro Petro Almarco. Harum ergo positionū veritate inquiramus uel falsitate. Et primo prime. Quod n. Deus

A non agat ex necessitate nature, planum est uidere. Omne enim agens, agit propter finem, quia omnia optant bonum. Actio autem agentis ad hoc, quod sit conueniens fini, oportet, quod ei adaptetur & proportionetur: quod non potest fieri nisi ab aliquo intellectu, qui finem & rationem finis cognoscat, & proportionem finis ad id quod est ad finem, aliter conuenientia actionis ad finem casualis esset. Sed intellectus præordinans in finem, quandoque quidem est coniunctus agenti uel mouenti, ut homo in sua actione: quandoque separatus, ut patet in sagitta, quæ ad determinatum finem tendit, non per intellectum sibi coniunctum, sed per intellectum hominis ipsam dirigentem. Impossibile est autem id, quod agit ex nature necessitate, sibi ipsi determinare finem, quia quod est rationale, est se agens, & quod est agens uel motum ex seipso, in ipso est agere uel non agere, moueri uel non moueri: ut dicitur. 8 Phis. & hoc non potest competere ei quod ex necessitate mouetur, cum sit determinatum ad unum.

Vnde oportet, quod omni ei quod agit ex necessitate nature, determinetur finis ab aliquo quod sit intelligens. Propter quod dicitur a Philosophis; quod opus nature, est opus intelligentie. Vnde, si aliquod corpus naturale adiungitur alicui intellectui, sicut in homine patet, quantum ad illas actiones quibus intellectus illius finem determinat, obediunt natura uoluntati, sicut ex motu locali hominis patet: quantum uero ad illas actiones, in quibus ei finem non determinat, non obedit, sicut in actu nutrimenti & augmenti. Ex his ergo colligitur, quod id, quod ex necessitate nature agit, impossibile est esse principium agens, cum determinetur sibi finis ab alio. Et sic patet, quod impossibile est Deum agere ex necessitate nature, & ita radix primæ positionis falsa est. Sic autem restat inuestigare de secunda positione. Circa quod sciendum est, quod dupliciter dicitur aliquis non posse aliquid. uno modo absolute, quod si aliquid principiorum, quod sit necessarium actioni, ad actionem illam non se extendit, ut si pes sit contractus, homo non potest ambulare. Alio modo ex suppositione, posito. n. opposito alicuius actionis, actio fieri non potest: non enim possum ambulare dum sedeo. Cum autem Deus sit agens per uoluntatem & intellectum, ut probatum est, oportet in ipso tria actionis principia considerare. Et primo intellectum: secundo uoluntatem: tertio potentiam nature. Intellectus ergo uoluntatem dirigit, uoluntas uero potentie imperat, quæ exequitur. Sed intellectus non mouet nisi in quantum proponit uoluntati suum appetibile: unde totum mouere intellectum est in uoluntate. Sed dupliciter dicitur Deum absolute non posse aliquid. Vno modo quod si potentia Dei non se extendit in illud, sicut dicimus, quod Deus non potest facere, quod affirmatio

C & negatio sint simul uera, ut ex supra dictis patet. sic autem non potest dici, quod Deus non potest facere nisi quod facit. Cõstat. n. quod potentia Dei ad multa alia potest se extendere. Alio modo, quod si uoluntas Dei ad illud se extendere non potest. Oportet. n. quod quælibet uoluntas habeat aliquem finem, quem naturaliter uelit: & cuius contrarium uelle non possit. Sicut homo naturaliter, & de necessitate uult beatitudinem, & miseriam uelle non potest. Cum hoc autem, quod uoluntas uelit necessario finem suum naturale, uult etiam de necessitate ea, sine quibus finem habere non potest, si hoc cognoscat. & hæc sunt quæ sunt commensurata fini. Sicut si uolo uitam, uolo cibum. Ea uero, sine quibus finis haberi potest, quæ non sunt

D in ista art.

E art. 2. huius quest.

cap. 5. a medio illius.

2. de gener. animalis ca. 3. non remaneat a fine.

Prima p. q. 25. art. 3. 1. ad 3. q. 2. Secundo contra a. 23. uique 30. & lib. 3. cap. 98.

De his opinionibus vide primam partem, q. 109. art. 2.

sunt fini commensurata, non de necessitate uult. Finis ergo naturalis diuine uoluntatis, est eius bonitas, quam non uelle non potest. Sed fini huic non commensuratur creatura, ita quod sine his diuina bonitas manifestari non possit, quod Deus intendit ex creaturis. Sicut enim manifestatur diuina bonitas per has res que nunc sunt, & per hunc rerum ordinem, ita potest manifestari per alias creaturas, & alio modo ordinatas, & ideo diuina uoluntas absque preiudicio bonitatis iustitiae, & sapientie, potest se extendere in alia quam que facit. Et in hoc fuerunt decepti errantes. Aestimauerunt enim ordinem creaturarum esse quasi commensuratum diuine bonitati, quasi absque eo esse non posset. Patet ergo, quod absolute Deus non potest facere alia quam que fecit. Sed quia ipse non potest facere, quod contradictoria sint simul uera, ex suppositione potest dici, quod Deus non potest alia facere quam que fecit: supposito enim, quod ipse non uelit alia facere, uel quod prescuerit se non alia facturum, non potest alia facere, ut intelligatur composita, non diuisim.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod haec locutio, Deus non potest facere nisi quod prescit se facturum, est duplex: quia exceptio potest referri ad potentiam, quod importatur per ly potest, uel ad actum, quod importatur per ly facere. si primo modo, tunc locutio est falsa. Plura enim potest facere quam prescitat se facturum: & in hoc sensu ratio procedebat. Si autem secundum modo, sic locutio est uera, & est sensus, quod non potest esse, quod aliquid fiat a Deo, & non sit a Deo presciturum. Sed hic sensus non est ad propositum.

AD SECVNDVM dicendum, quod in Deo non cadit preteritum & futurum: sed quicquid est in eo, est totum in presenti eternitatis. Nec preteritum uel futurum in eo uerbum significatur, nisi per respectum ad nos: unde non habet hic locum obiectio de necessitate preteriti. Nihilominus dicendum est, quod obiectio non est ad propositum: quia prescientia non commensuratur potentiae faciendi, de qua est questio: sed solum diuine actioni, ut dictum est.

AD TERTIVM dicendum, quod illi qui dicebant Deum agere ex necessitate naturae, ponebant positionem de qua agitur non solum ratione immutabilitatis naturae, sed ratione determinationis naturae ad unum. Sapientia autem diuina non est determinata ad unum: sed se habet ad multa facienda: unde non est simile.

AD QVARTVM dicendum, quod Christus non poterat uelle dicere illa uerba absolute: quae mendacium important sine preiudicio suae bonitatis. sic autem non est in proposito: ut ex dictis patet. Et ratio non sequitur.

AD QVINTVM dicendum: quod absolutum, & regulatum non attribuuntur diuinae potentiae: nisi ex nostra consideratione: quae potentiae Dei in se consideratae quae absoluta dicitur, aliquid attribuit: quod non attribuit ei secundum quod ad sapientiam comparatur: prout dicitur ordinata.

AD SEXTVM dicendum, quod potentia Dei nunquam est in re sine sapientia: sed a nobis consideratur sine ratione sapientie.

AD SEPTIMVM dicendum, quod Deus fecit quicquid est iustum in actu, non autem quicquid est iustum in potentia: potest enim aliquid facere, quod nunc non est iustum: quia non est, tamen si esset, faceret iustum.

AD OCTAVVM dicendum, quod diuina bonitas potest se commutare ordinate, non solum isto modo quo res operatur: sed multis aliis.

AD NONVM dicendum, quod licet Deus non uelit face-

re nisi que facit, potest tamen alia uelle. Et ideo absolute loquendo, potest alia facere.

AD DECIMVM Dicendum, quod rationes illas, de quibus Dionysius loquitur, intelligit esse productiuas existentium absolute, non solum autem eorum, que nunc sunt in actu.

AD VNDECIMVM Dicendum, quod in hac questione uersatur, utrum eorum, que nec sunt, nec erunt nec fuerunt, que tamen Deus facere potest, sit idea. Videtur dicendum, quod si idea secundum completam rationem accipitur, secundum quod idea nominat formam artis, non solum intellectu excogitatum, sed etiam per uoluntatem ad opus ordinatum, sic predicta non habent ideam. Si uero accipitur secundum imperfectam rationem, prout scilicet est solum excogitata in intellectu artificis, sic habet ideam. Patet enim in artifice creato, quod excogitat aliquas operationes que nunquam operari intendit. In Deo uero quicquid ipse cognoscit, est in eo per modum excogitati: cum in ipso non differat cognoscere actu & habitu. Ipse enim nouit totam potentiam suam: & quicquid potest. Unde de omnium que potest, habet rationes quasi excogitatas.

AD DODECIMVM Dicendum, quod intelligendum est hoc Deum non posse: quod non uult se posse. Et sic non facit ad propositum.

AD DECIMVM TERTIVM Dicendum, quod licet Deus sit immutabilis, tamen eius uoluntas non est determinata ad unum in his que faciendae sunt. & ideo habet liberum arbitrium.

AD DECIMVM QVARTVM Dicendum, quod optima ratio, quae Deus omnia facit, est sua bonitas, & sua sapientia, que manerent etiam si alio uel alio modo faceret.

AD 15. Dicendum, quod illud quod facit, est optimum per ordinem ad Dei bonitatem. Et ideo quicquid aliud est ordinabile ad eius bonitatem secundum ordinem suae sapientiae, est optimum.

ARTICVLVS VI.

Utrum Deus possit scire que sunt alijs possibilis.

Sexto quaeritur: utrum Deus possit facere que sunt alijs possibilis, ut peccare, ambulare, & huiusmodi. Et ut quod sic. Quia Aug. dicit, quod melior est natura, que potest peccare, quam quae peccare non potest: sed omne quod est optimum, est Deo attribuendum, ergo Deus potest peccare.

¶ 2 Præ. Illud, quod est laudabilitatis, non debet Deo subtrahi: sed in laudem uiri dicitur Eccl. 3. Qui potuit transgredi & non est transgressus: ergo potest transgredi & non transgredi Deo debet attribui.

¶ 3 Præ. Philosophus dicit, potest Deus & studiosus praua agere: ergo Deus potest peccare.

¶ 4 Præ. Quicumque consentit in peccatum mortale, peccat mortaliter: quicumque præcipit peccatum mortale, consentit, immo quodammodo principaliter facit. Cum ergo Deus præceperit peccatum mortale Abraham scilicet, quod interficeret filium innocentem, & Osee, quod acciperet mulierem fornicariam: & faceret ex ea filios fornicationis, & Semey, ut malediceret David ut haberetur 2. Reg. 16. quem constat peccasse ex poena sibi infligta 2. Reg. 12. Videtur, quod ipse peccauerit mortaliter.

¶ 5 Præ. Quicumque cooperatur peccanti mortaliter, ipse peccat mortaliter. Sed Deus cooperatur peccanti mortaliter. Ipse enim operatur in omni operatione, & per consequens in omni eo quod mortaliter peccat: ergo Deus peccat.

¶ 6 Præ.

In corp. art. & ad 1. arg.

In corp. art.

Enchirid. 205. 10. 1.

Et. 4. 10. 1. c. 5. in 2.

¶ 6. Præter Aug. in lib. de natura, & libero arbitrio, & habetur in glo. Ro. 1. Quod Deus operatur in cordibus hominum, inclinando voluntates eorum in quodcunque voluerit, sicut in bonum sicut in malum. Sed inclinare voluntatem hominis in malum, est peccatum: ergo Deus peccat.

¶ 7. Præter. Homo factus est ad imaginem Dei, ut habetur Ge. 1. Sed quod inuenitur in imagine, oportet inu. n. in exemplari. Hominis autem voluntas est ad. tr. inlibet. ergo & voluntas Dei, & ita potest peccare, & non peccare.

¶ 8. Præter. Qui quicquid potest virtus inferior, potest & superior. Sed homo cuius virtus est inferior diuina uirtute, potest ambulare, peccare, & alia huiusmodi facere. ergo & Deus.

¶ 9. Præter. In unaliquis omittit, quando non facit bona, quæ potest. Sed Deus potest multa bona facere, quæ non facit. ergo omittit, & ita peccat.

¶ 10. Præter. Qui quicquid potest prohibere peccatum & non prohibet, videtur peccare. Sed Deus potest prohibere omnia peccata: cum ergo non prohibeat, videtur, quod peccet.

¶ 11. Præter. Amos 3. habetur, non est malum in ciuitate te quod Deus non faciat. Hoc autem non potest intelligi de malo poenæ, Nam dicitur Sapient. 1. Quod Deus mortem non fecit. ergo oportet intelligi de malo culpæ, & sic Deus est actor mali culpæ.

SED CONTRA IACO. 1. dicitur: Deus lux est, & tenebræ in eo non sunt ullæ: sed peccata sunt tenebræ spirituales: ergo peccatum in Deo esse non potest.

¶ 2. Præter. Princeps propriis legibus astrictus non tenetur: sed omne peccatum est contra legem diuinam, ut Aug. dicit: ergo Deus peccato attingi non potest.

RESPON. Dicendum, quod sicut supra dictum est, Deus absolute aliquid non posse, dicitur dupliciter.

Vno modo ex parte voluntatis. Alio modo ex parte potentie. Ex parte siquidem voluntatis, Deus non potest facere quod non potest velle: cum autem nulla voluntas possit velle contrarium eius, quod naturaliter vult, sicut voluntas hominis non potest velle miseriam, constat, quod voluntas diuina non potest velle contrarium suæ bonitatis, quæ naturaliter vult: peccatum autem est defectus quidam à diuina bonitate. Vnde Deus non potest velle peccare. Et ideo absolute concedendum est, quod Deus peccare non potest. Ex parte vero potentie, dicitur, Deum non posse aliquid dupliciter.

Vno modo ratione ipsius potentie. Alio modo ratione possibilis. Potentia siquidem eius quantum in se est, cum sit infinita, in nullo deficiens inuenitur, quod ad potentiam pertineat. Sed quædam sunt, quæ secundum nomen potentiam importent, quæ secundum rem sunt potentie defectus: sicut multæ negationes sunt, quæ in affirmationibus includuntur: ut cum dicitur posse deficere, ut secundum modum loquendi, quædam potentia importari, cum magis potentie defectus importetur. Et propter hoc, potentia aliqua dicitur esse perfecta secundum Philosophum 5. Metaph. quando ista non potest. Sicut enim ille affirmationes habent vim negationum secundum rem, ita istæ negationes habent vim affirmationum. Et propter hoc, dicitur Deus non posse deficere, & per consequens non posse moueri: quia motus, & defectus quandam imperfectionem important, & per consequens non posse eum ambulare, nec alios actus corporeos exercere, qui sine motu non fiunt. Ratione vero possibilis dicitur Deum aliquid non posse facere, quia id contradictionem implicat, ut ex supradictis patet, & per hunc modum dicitur, quod non potest facere alium Deum equalem sibi. Implicatur enim contradictio ex eo, quod factum oportet esse

A se in potentia aliquo modo, cum recipiat esse ab alio, & sic non potest esse actus purus, quod est proprium ipsius Dei.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod illa comparatio non est intelligenda uniuersaliter, sed solum inter hominem, & animalia bruta.

AD SECUNDUM dicendum, quod id quod dicitur in laudem hominis, non semper est congruum laudi diuine, immo esset blasphemia, ut si dicerent Deum peenitere, & huiusmodi. Aliquid enim, ut dicit Dionysius, est in inferiori natura laudabile, quod in superiori natura uituperatur.

AD TERTIUM dicendum, quod uerbum Philosophi est intelligendum sub conditione uoluntatis. Hæc enim conditionalis est uera, Deus potest praua agere si uult: nil enim prohibet conditionaliter esse uerum, licet antecedens, & consequens sint impossibilia, ut patet in hac, Si homo uolat, habet alas.

AD QUARTUM dicendum, quod nihil prohibet aliquem actum, qui in se esset peccatum mortale, aliqua circumstantia addita fieri uirtuosum. Occidere enim hominem absolute peccatum mortale est, sed ministro iudicis occidere hominem propter iustitiam ex precepto iudicis, non est peccatum, sed actus iustitie. Sicut autem princeps ciuitatis habet disponere de hominibus, quantum ad uitam, & mortem, & alia quecumque pertinent ad finem sui regiminis, quod est iustitia, ita Deus habet omnia in sui dispositione dirigere ad finem sui regiminis, quod est eius bonitas. Et ideo licet occidere filium innocentem, de se possit esse peccatum mortale, nisi hoc fiat ex precepto Dei propter finem, quod Deus preiudicat, & ordinauit: licet etiam sit homini ignotus, non est peccatum, sed meritum. Et similiter et dicendum est de fornicatione. Osee, cum conuictus Deum esse ordinatorem totius humane generationis: quam uis quidam dicant, quod hoc non acciderit secundum ueritatem reuera, sed secundum uisionem prophetie. De precepto autem Semey est dicendum aliter. Dicit enim Deus dupliciter precipere. Vno modo loquendo spiritualiter, uel corporaliter per substantiam creatam, & sic precipit Abraham & Prophetis. Alio modo inclinando, sicut dicitur precepisse uermi, ut comederet herbarum, longe primo. Et per hunc modum precepit Semey, ut malediceret David: in quantum cor eius inclinauit, & hoc per modum qui infra dicitur.

AD QUINTUM dicendum, quod operatio peccati, quantum ad id quod habet de entitate, & actualitate, refertur in Deum sicut in causam: quantum uero ad id, quod habet de defosmitate peccati, refertur in liberum arbitrium, non in Deum, sicut quicquid motus est in elaudicatione, est à uirtute gressiua, defosmitas autem eius est à curuitate cruris.

AD SEXTUM dicendum, quod Deus non dicitur inclinare uoluntates hominum in malum, immitendo malitiam, uel ad malitiam commouendo, sed permitiendo, & ordinando, ut uidelicet, qui crudelitatem exercere consentiunt, in illos exerceant, quos dignos Deus iudicat.

AD SEPTIMUM dicendum, quod non est necessarium quicquid in homine inuenitur, quauis sit ad imaginem, in Deo inueniri, & tamen in proposito uoluntas Dei est ad utrumlibet, quia non est ad unum obiectum determinata. Potest enim hoc facere, uel non facere, aut facere hoc, uel illud. Non tamen sequitur, quod aliquid istorum possit malefacere: quod est peccare.

AD OCTAVUM dicendum, quod obiectio illa tenet in his, que pertinent ad potestatis perfectionem, non autem in his que important potestatis defectum.

AD

In li. de gratia & lib. arbit. ca. 21. to. 7.

Li. 2. contra faustum cap. 27. tom. 6.

Prima. q. 25. q. 2. contra gent. cap. 22. 25. art. 2. p. 2.

Lib. 5. Text. 17.

Art. 1. huius quæst.

Ca. 4. de di. u. no. part. 4. a medio.

Lege 4. 31. 2. 2. 1. ca. de Abraham & Iuditha dicitur de cindum de Ofec. D. 67.

D. 4.

In solutio. ne ad 6. arg.

Ad nonum dicendum, quod dicitur Deus possit multa bona facere, quae non facit: non tamen omittit: quia non debet illa facere, quod requiritur ad rationem omissionis.

Et similiter dicendum est ad decimum: nam non est reus peccati, qui peccatum non impedit: nisi quando impedire debet.

Ad xi. dicendum, quod verbum Amos intelligitur de malo pena. Quod autem dicitur Sapientia. Deus mortem non fecit, intelligitur quantum ad ipsam causam mortis, quae est meritum culpae, vel quantum ad primam naturam institutionem, qua fecit hominem suo modo immortalem.

ARTICULUS VII.

Primum Deus sit omnipotens.

Secundo quaeritur, quare Deus dicatur omnipotens. Et videtur, quod dicitur omnipotens, quia simpliciter omnia possit. Sicut enim Deus dicitur omnipotens, ita dicitur omni sciens: sed deus omni sciens, quia simpliciter omnia scit: ergo & omnipotens dicitur, quia simpliciter omnia potest.

Præterea si non ideo dicatur omnipotens, quia simpliciter omnia possit, tunc haec distributio importata, non est absoluta, sed accommodata. Talis autem distributio non est universalis, sed determinatur ad aliquid: ergo divina potentia esset ad aliquid determinata, & non esset infinita.

SED CONTRA. Deus non potest facere, sicut dictum est, ut affirmatio, & negatio sint simul vera: nec potest peccare, nec mori. Haec autem includitur in hac distributione, si absolute sumatur: ergo non debet absolute sumi, & ita Deus non potest dici omnipotens, quia omnia possit absolute.

Item videtur, quod dicitur omnipotens, quia potest omnia quae vult. Dicit enim Aug. in enchir. Non ob aliud vocatur omnipotens, nisi quia quicquid vult, potest.

SED CONTRA. si dicitur omnipotens, quia potest omnia possibilium, aut hoc est, quia potest omnia possibilium naturae: Si quia potest omnia possibilium naturae, tunc eius omnipotentia naturae potentiam non excedit, quod est absurdum: si vero quia potest omnia possibilium sibi, tunc pari ratione quilibet dicitur omnipotens, quia quilibet potest omnia possibilium sibi.

Et præterea est ibi quaedam expositio per circū locutionem, quae non est conueniens.

Item quaeritur quare Deus dicitur omnipotens, & omni sciens, & non omni volens.

RESPON. Dicendum, quod quidam volentes rationem omnipotentiae assignare, quaedam acceperunt, quae ad rationem omnipotentiae non pertinent, sed magis sunt causa omnipotentiae, vel pertinentia ad perfectionem omnipotentiae, vel pertinentia ad rationem potentiae, vel ad modum habendi potentiam. Qui-

dani enim dixerunt, quod ideo Deus est omnipotens, quia habet potentiam infinitam. Qui non dicunt rationem omnipotentiae, sed causam. sicut anima rationalis est causa hominis, sed non est eius definitio. Quodam vero ideo dixerunt Deum omnipotentem, quia non potest aliquid pati: nec potest deficere, nec aliquid potest in ipsum, & alia huiusmodi, quae ad perfectionem potentiae pertinent. Quidam etiam dixerunt, quod ideo deus omnipotens, quia potest quicquid vult, & hoc habet a se & per se, quod pertinet ad modum habendi potentiam. Haec autem rationes omnes ideo sunt insufficientes, quia praetermittunt rationem operationum ad obiecta, quas implicat omnipotentia. Et ideo dicendum est, quod accipienda est aliqua trium viarum, quae tactae sunt in obiciendo, & dicuntur comparatione ad obiecta. Dicendum ergo est, quod sicut supra dictum est, potentia Dei, quantum est de se, ad omnia illa obiecta se extendit, quae contradictionem non implicant. Nec instantia de illis est, quae defectum important, vel corporalem motum, quia possit ea, Deo est non posse. Ea vero, quae contradictionem implicat, Deus non potest, quae quidem sunt impossibilia secundum se. Relinquitur ergo, quod Dei potentia ad ea se extendat, quae sunt possibilium secundum se.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod Deus deus omni sciens, quia scit omnia scibilia: falsa autem, quae non sunt scibilia, nec scit. Impossibilia autem secundum se comparantur ad potentiam, sicut falsa ad scientiam. AD SECUNDUM dicendum, quod ratio illa procederet, si distributio terminaretur infra genus possibilium hoc modo, quod non se extendat ad omnia possibilium. Ad illud, quod quaeritur de alia ratione omnipotentiae, dicendum, quod potest quicquid vult facere, non est sufficiens ratio omnipotentiae, sed est sufficiens signum omnipotentiae. Et sic intelligendum est verbum Aug. Ad illud quod arguitur de tertia ratione dicendum, quod Deus deus omnipotens, quia potest omnia possibilium absolute, & ideo obiectio non recte procedit de possibilibus Deo, vel naturae. Ad illud, quod ultimo quaeritur, dicendum, quod in his, quae aguntur per voluntatem, ut deus metaph. potentia & scientia determinatur ad opus per voluntatem, & ideo scientia, & potentia in Deo quae non determinata, uniuersaliter pronuntiantur, ut cum deus omni sciens, uel omnipotens: sed voluntas qua determinat, non potest esse omnium, sed eorum tantum ad quae potentiam, & scientiam determinant. Et ideo Deus non potest dici omni volens.

QVAESTIO II.

De potentia generatiua in diuina.

Et habet sex articulos.

Primo enim quaeritur, Vtrum in diuinis sit generatiua potentia.

Secundo, Vtrum potentia generatiua in diuinis dicatur essentialiter, uel notionaliter.

Tertio, Vtrum potentia generatiua in actu generationis procedat per imperium voluntatis.

Quarto, Vtrum in diuinis possint esse plures filij.

Quinto, Vtrum potentia generandi sub omnipotentia comprehendatur.

Sexto, Vtrum potentia generandi, & potentia creandi sint idem.

ARTI.